

Berättarkväll 6 mars

Fängelset del 2

Fängelset

Fyra herrar berättade både om Hudiksvalls fängelses historia och sina egna anknytningar till och erfarenheter av att arbeta i huset. De fyra var Lars-Göran Larsson, Lars Almberg, Sture Swing och Roland Kjellander.

Lars-Göran Larsson kallade fängelset "familjeföretaget" eftersom hans farfarsfar, farfar och far alla hade arbetat där. Den nuvarande byggnaden uppfördes 1869 till en kostnad av 60.403 kr, och arkitekt var Wilhelm Theodor Anckarsvärd (1816-1878). Som hinder mot rymning fanns en dubbel träpalissad runt byggnaden, den revs 1954 och ersattes av en betongmur. Den siste fånge som rymde sågade av gallret i ett fönster, och det var så sent som 1992.

Lars Almberg: Jag har jobbat där större delen av mitt liv, 27 år. 1982 var ett nytt fängelse i staden på förslag, men det blev inget av det. Det gamla renoverades och nyinriggades 1994, och sedan lades det ner 1995. Hudiksfängelset var litet men hade gott rykte, åtminstone fram till 1970-talet. Då försvann "tjvghedern", och missbruket bland interna ökade.

Lite kurios: 1917 insåg man att det behövdes belysning i fängelset och i domsalen, som också var inrymd i huset. Meddelanden mellan internerna skickades med pottorna, som någon av dem var betrodd att tömma. Att spotta i näven betydde att man fick förtroende för varandra.

Bilder. Ovan t v. Vy över fängelset.

Ovan t h. Handfängsel.

T h. Karbidlampa som skulle lysa upp de skumma utrymmena i fängelset och domstolen.

Foton i privat ägo.

Sture Swing var anställd inom kriminalvården sedan 1963, och från 1982 i Hudiksvall. Han visade bl a en bild på en klädhängare som utrustats med ett bågfilmsblad att kapa galler. Personalen var tidigare utrustade med sablar, huggare och hand- och fotfängsel. Från 1960 hade man inga handeldvapen.

Roland Kjellander köpte fängelset 1999, efter att det stått tomt några år, i syfte att starta ett företagshotell. Han sålde det sedan till sin son, som hyr ut det till vårdverksamhet och konferenser. Fängelset kallas numera för Friskhuset och inrymmer ett stort antal olika företag.

Berättarkväll 6 mars

Greta Rodenstam

Greta Rodenstam

Erik Pettersson berättade om Greta Rodenstam, en för i alla fall äldre hudiksvallsbor välkänd forskare och "konstnärlig växelbrukare".

"Jag är född i fiskarnas tecken i fiskarnas stad", skrev Greta (1895-1987).

Hennes far var Frans Johan August Andersson från Fröstuna i Uppland. Han studerade i Uppsala och bytte namn till Rodenstam, fick jobb hos Arthur Hazelius på Nordiska museet och forskade om bygdemål. 1888 kom han till Hudiksvall som lärare.

Frans Rodenstam blev 1897 föreståndare för Helsingland fornminnessällskap, föregångare till Hälsinglands museum.

Gretas mor hette Kristina (Stina) Jansson och var från Skuttunge. Hon var utbildad hantverkslärare vid Handarbetets vänner i Stockholm och arbetade bland annat vid Ateneum.

I Hudiksvall bodde familjen i kvarteret Minerva på Östra Storgatan. Greta fick ofta följa med sin far på kulturhistoriska strövtåg i bygden runt Hudiksvall. Stina öppnade en hushållsskola, där hon lärde ut varjehanda kunskaper om hemmets skötsel samt handarbetsmönster och -tyger.

Greta gick i flickskolan och utbildade sig sedan till telegrafexpeditör, ett arbete som hon innehade 1915-1948. Det var när hon gick i pension som hon på allvar började sin konstnärliga bana. Det "konstnärliga växelbruket" innebar att hon var forskare, historiker, författare, lyriker, visdiktare, tecknare, keramiker och textildesigner!

Det finns mycket material om Greta Rodenstam på Hälsinglands museum, framför allt många skrifter, och till hennes minne planterades ett vårdträd vid Möljen. Hon är begravd på Sofiedals kyrkogård.

Bland hennes litterär verk kan nämnas

- Ur Agös kapells historia, 1950
- Hudiksvalls kyrka, 1955
- När elektriciteten kom, 1952
- Tvärsnitt, Norrlandslyriker, 1959
- Hudiksvall: Glimtar från en gammal stad, 1963
- En glad stad, 1982
- Järvsövisan m fl visor, 1982

Greta Rodenstam som ung och på sin 75-årsdag. Foto Hälsinglands museum.

Erik Petterssons dotter Elin Pettersson (sång) och Christer Jonsson (piano och tonsättning) framförde några av Greta Rodenstams visor och dikter inflikat i Eriks berättelse om Greta Rodenstams liv och verk.

Magdalena Forsberg